

בשולי "הסערה הגדולה"

מכתב למערכת "הארץ"

בתגובותיו על מה שמכונה בפיו "הסערה הגדולה" חוזר ד"ר גמזו ומכריז כל שעה שהוא מזכיר את שמי, כי שום קשרי ידידות, כגון אלה שבינו לביני, לא יניאו אותו מלומר גם להבא את האמת לציבור. בשיחה אחרונה שלו, עם כתב של אחד השבועונים, הוא קובע אפילו כי "אסור שהאמת תהיה דרכון לפרוטקציה".

הנני רואה צורך להעיר משהו לדבריו אלה, ולא רק מפני שהם מכוונים אלי במישרין, אלא גם משום שאני מוצא במ דוגמה מובהקת לתפיסה המשובשת שד"ר גמזו תופס את נושא הדיון ולדרך המטעה שבה הוא מביא את הענין לפני קוראיו. אבהיר את דעתי על כך בכמה נקודות להלן:

א. איש לא העלה ולא יעלה על דעתו לבקש מד"ר גמזו ביקורת של ידידות או של פרוטקציה. הצהרותיו הדרמתיות – שהוא לא עשה זאת ולא יעשה זאת לעולם – הן מיותרות והרצינות הרבה שבה הוא מצהיר אותן אינה יאה למבקר רציני.

ב. שעה שד"ר גמזו מכריז על קנאתו לאמת ועל תחושת היעוד שבקרבו לטיפוח טעמו הטוב של הקהל, יש להאמין לו ולכבדו על כך. אך עליו להבין כי פעמים, כשהוא מביע דעה או דעות הנראות לחולקים עליו כמופת קיצוני של חוסר-הבנה ושל השחתת טעם, עשויה אותה קנאה-לאמת, עם אותה תחושת-יעוד, להתעורר קמעה גם בקרבם. כל כמה יהא-להט-האמת והצדק רב בלבו של ד"ר גמזו, הרי ייתכן כי ניצוץ מזה עשוי להבהב גם בלבם של אחרים, ואין הוא צריך לייחס להם רק נימוקים פסולים שבאינטרסנטיות של נוגעים-בדבר כשהם נותנים לכך ביטוי פומבי, ואפילו אם מי מהם מגיע במשך הזמן לידי כפירה בכושר-שיפוט שלו ובסמכותו כמבקר. אמנם זה נורא ואיום, אך אין זה אולי בגדר שערוריה גדולה כל-כך.

ג. העובדה כי ד"ר גמזו, אשר אמנים כה רבים שמעו מפיו במשך שנים רבות כל-כך דברי תוכחה חריפים, שפסלו את רמתם המקצועית וטעמם וכושר שלהם, נרעש כל-כך (ועמו נעו אמות הספים של "הארץ") כשאחד הבמאים המבוקרים על-ידו קם לערער עליו באותה חריפות עצמה ובאותם ענינים עצמם של רמה מקצועית וטעם וכושר – עובדה זו מעידה כי בשום שטח משטחי חיינו התרבותיים לא נשתרשו ולא הוקפאו מושגי חסינות של שיפוט וסמכות כמו בשטח ביקורת התיאטרון.

ד. לא רק המחזאות העברית ואמנות הבמה העברית עודן בראשית דרכן, גם הביקורת התיאטרלית בישראל אולי עוד לא הגיעה אל שיא השלמות. אם יש מקום בכל שטחי ביקורת אחרים של בעיות הרוח ובעיות החברה (וגם בביקורת התיאטרון בארצות בעלות מסורת

תיאטרלית של מאות בשנים) לחילופי דברים בין המבקר ובין החולקים עליו, ואף בין מבקר למבוקר, על אחת כמה וכמה יש מקום לכך בביקורת-התיאטרון אצלנו. עיקרון זה הוא יסוד מוסד בחיי התרבות בעולם והוא לפעמים השאור המתסיס שבלעדיו הם קופאים על שמריהם.

ה. קיומו של עיקרון זה חשוב שבעתיים שעה שמדובר במבקר בעל עמדה חולשת על שטחי אמנות רבים ובעל סמכות של קבע בעתון שדברו נשמע. הערעור עליו אינו רק זכות אלא אף חובה על מי שמוצא כי תחושת השליטה והעמדה הרמה היקנו למבקר זה גינוני פסקנות נמהרה ומתנשאת וכי כוח-השפעה שלו אינו מוצדק, לא מצד רמתה המקצועית של ביקורתו ולא מצד רמתה הספרותית. אשר לנקודה אחרונה זו, הריני סבור, למשל, כי מבקר אשת רמת כתיבה שלו גולשת לעתים קרובות כל-כך – אולי מחמת אותה תחושת חסינות הפטורה מלדקדק בפרטים – אל מדרגה של באנאליות אלבומית ושל קלישאות נדושים, אינו יכול שלא לעורר הרהורי ספק שעה שהוא פוסק מגבוה הלכות בענייני סגנון ומקוריות וכדומה.

ו. מתסבר כי בריתחת השעה הושמעו כנגד ד"ר גמזו גם דברים שלא נאמרו כשורה, או לא צריכים היו להיאמר. אך דומה כי הוא צריך להיות האיש האחרון הרשאי לקבול בחמת-צדקה רבה כל-כך על ביטויים הנראים לו כעלבון או כפסלנות טוטאלית. דברים קשים וטוטאליים לא פחות, ואף יותר מזה, מצויים לרוב במאמריו, שם הוא קורא להם "חופש הביקורת".

ז. מה ששייך לדברים שאמרתי אני כנגדו, הרי הללו נאמרו לא "מתוך הסתמכות על דברי שקר של מישהו" ולא בגלל השגות שהוא השיג עלי, אלא על אף דברי-שבח שהוא חלק לי. אני בטוח שהידידות שבינינו תעמוד בעינה, אף שהוא הירבה כל-כך להעסיק בה את הציבור שלא לצורך ולנפנף בה כעדות לחוסר משוא-פנים. ברוח של ידידות הנני מעיר איפוא, כי לאחר שינוח מזעפו, עליו לשוב ולהרהר בבחינתו העקרונית של הדיון, שרק היא עשויה להיות לברכה לתיאטרון ולביקורת גם יחד.